

Μνήμων

Τόμ. 8 (1982)

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΜΕΛΕΤΗΣ ΝΕΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

ΜΝΗΜΩΝ

ΤΟΜΟΣ ΟΓΔΩΟΣ

ΣΠ. ΑΣΔΡΑΧΑΣ: Φορολογία και έγχρηματισμός στην οικονομία των βαλκανικών χωρών (15ος-16ος αι.). ● ΑΝΤ. ΛΙΑΚΟΣ: Οι φιλελεύθεροι στην επανάσταση του 1862. 'Ο πολιτικός σύλλογος «Ρήγας Φεραίος» ● ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΒΑΡΔΑ: Πολιτισμικοί στρατιωτικοί στην 'Ελλάδα στα τέλη του 19ου αιώνα ● ΔΕΣΠΟΙΝΑ ΒΛΑΣΣΗ: 'Η συμμετοχή των 'Επτανησίων στα 'Ορλωφικά (1770) και ή αντίδραση της Βενετίας ● ΑΛΕΚΑ ΜΠΟΥΤΖΟΥΒΗ - ΜΠΑΝΙΑ: Τό Καποδιστριακό κόμμα 1832-1833. 'Από την ήττα στον παραγκωνισμό και την καταδίωξη ● Κ. Θ. ΔΗΜΑΡΑΣ: Συγκριτισμός ● ΟΛΓΑ ΓΚΡΑΤΖΙΟΥ: Τό μονόφυλλο του Ρήγα του 1797. Παρατηρήσεις στη νεοελληνική εικονογραφία του Μεγάλου 'Αλεξάνδρου ● Γ. ΜΟΥΡΕΛΟΣ: 'Η προσωρινή Κυβέρνηση της Θεσσαλονίκης και οι σχέσεις της με τους συμμάχους (Σεπτέμβριος 1916-Ιούνιος 1917) ● Η. FLEISCHER: Νέα στοιχεία για τη σχέση Γερμανικών αρχών κατοχής και Ταγμάτων 'Ασφαλείας ● Ε. ΠΡΕΒΕΛΑΚΗΣ: Τό πρόβλημα των γενεαλογιών στην 'Ιστορία ● Π. ΜΙΧΑΗΛΑΡΗΣ: 'Η έμπορική έταιρική συνεργασία του βενετικού οίκου Ταρωνίτη - Θεοτόκη και των αδελφών Γ. και Θ. Παργιβαλάν (1732-1737). ● ΑΡ. Κ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ: 'Ενα άγνωστο έπιστόμιο και μία Ελληνική μαρτυρία για τό πάραυτα του Lenke από τη Τσαρτίτση της Θεσσαλίας ● Γ. ΚΟΚΚΩΝΑΣ: 'Ισοκράτους λόνοι τρεῖς: Φλωρεντία c. 1495 ή Ρώμη c. 1517; Γύρω από μία διάφθορα στον Legrand. ● Θ. ΒΕΡΕΜΗΣ: 'Η άσημαντη μαρτυρία ● Γ. ΜΠΟΚΟΣ: Συμπληρωματικά στοιχεία σχετικά με την πρόταση του Π. Μαρκίδη-Πούλιου για εγκατάσταση τυπογραφείου στα 'Επτάνηρα ● Τ. Ε. ΣΚΑΛΕΝΙΤΗΣ: Βιβλιολογικά Α' ● Χ. ΛΟΥΚΟΣ: 'Η έννοιαση προσόδων κατά την Καποδιστριακή περίοδο. ● ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ 1977

ΑΘΗΝΑ 1980 - 1982

ΝΕΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΣΧΕΣΗ ΓΕΡΜΑΝΙΚΩΝ ΑΡΧΩΝ ΚΑΤΟΧΗΣ ΚΑΙ ΤΑΓΜΑΤΩΝ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ

HAGEN FLEISCHER

doi: [10.12681/mnimon.231](https://doi.org/10.12681/mnimon.231)

Βιβλιογραφική αναφορά:

FLEISCHER, H. (1982). ΝΕΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΣΧΕΣΗ ΓΕΡΜΑΝΙΚΩΝ ΑΡΧΩΝ ΚΑΤΟΧΗΣ ΚΑΙ ΤΑΓΜΑΤΩΝ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ. *Μνήμων*, 8, 189-203. <https://doi.org/10.12681/mnimon.231>

ΝΕΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΣΧΕΣΗ ΓΕΡΜΑΝΙΚΩΝ ΑΡΧΩΝ ΚΑΤΟΧΗΣ ΚΑΙ ΤΑΓΜΑΤΩΝ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ

Τελευταία παρατηρείται μιὰ αυξανόμενη τάση γιὰ πιὸ ἀντικειμενικὲς καὶ ἀπομυθοποιημένες ἐκτιμήσεις τῶν κυριοτέρων ἀντιπάλων ἐπὶ Κατοχῆς—δηλ. ἀντιστασιακῶν ὀργανώσεων καὶ κατακτητῶν. Ὡστόσο λείπουν ἀκόμα ἀνάλογες προσπάθειες γιὰ μιὰ νηφάλια ἀντιμετώπιση τοῦ προβλήματος τοῦ δοσιλογισμοῦ¹.

Αὐτὸ ἰσχύει ἰδιαίτερα γιὰ τὴν πιὸ ἐπίμαχη κατηγορία, δηλαδὴ τὰ τμήματα τῶν ἐνοπλίων συνεργατῶν. Εἴτε χαρακτηρίζονταν καὶ χαρακτηρίζονται ἀκόμα συλλήβδην σὰν «*ταγματαληῆτες*» καὶ «*Ἑλληνόφωνα Χιτλερικά ἀπορρίμματα*»² εἴτε σὰν «*ἐθνοσωτήριοι σχηματισμοί*», γιὰ τὴν συγκρότηση τῶν ὁποίων «*ὁ καλὸς Θεὸς τῆς Ἑλλάδας ἐφώτισε τοὺς τότε ἀρμόδιους*», γιὰ νὰ ἐξασφαλίσουν, χάρις σ' αὐτὸν τὸν «*πραγματικὸ νυματοθραύστη κατὰ τῆς κομμουνιστικῆς θηριωδίας*», τὴν «*ἐπιβίωση τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς*»³.

Δὲν εἶναι ἐδῶ ὁ χῶρος νὰ καταπιαστῶ μ' ὅλες τὶς πτυχὲς τῆς σχετικῆς μεταπολεμικῆς «*παραϊστοριογραφίας*». Θεωρῶ ὅμως ἀναγκαῖα, στὰ πλαίσια αὐτοῦ τοῦ μελετήματος, μιὰ σύντομη ἀντιπαράθεση τῶν δυὸ ἀπόψεων.

Οἱ συλλογισμοὶ τῆς Ἀριστερᾶς ἀνάγονται ὅλοι στὴν ἀπλὴ ἐξίσωση ποὺ ταυτίζει μὲ ἐθνικὴ προδοσίαν τὴν κάθε σύμπραξη μὲ τὸν ξένο ἐπι-

1. Ὁ γράφων ἐπιχείρησε μιὰ σύντομη διερεύνηση τῆς προβληματικῆς τῶν ποικίλων μορφῶν τῆς συνεργασίας μὲ τὸν κατακτητὴ στὰ σχετικὰ κεφάλαια τοῦ ὑπὸ ἐκδόσιν βιβλίου του γιὰ τὴν «*Ἑλλάδα 1941-44*» (Ἀθήνα: Παπαζήσης καὶ Frankfurt: Lang).

Εἰδικὰ μὲ τὰ πολυσυζητημένα φαινόμενα τοῦ δοσιλογισμοῦ μέσα στὸ ἀντιστασιακὸ κίνημα βλ.: H. F., «*Contacts between German Occupation Authorities and the Major Greek Resistance Organizations: Sound Tactics or Collaboration?*», στὸ John O. Iatrides (ἐκδ.), *Greece in the 1940s*, Hanover (NH) and London 1981, σ. 48-60, 347-353.

2. Μπροσούρα (ἐκδ. Ριζοσπάστη, ἀρ. 7): *Τρία χρόνια 'Νέας Τάξης' καὶ τὰ χιτλερικά σώματα Τσολιάδων — Χωροφυλάκων — Χαφιέδων — ΕΕΕ κ.λπ.* (Ἀπρίλης 1944), σ. 2.

Πληθώρα παρόμοιων χαρακτηρισμῶν ἀνευρίσκει κανεὶς καὶ στὶς νεότερες ἐαμικὲς πηγές.

3. Βασίλειος Σταυρογιαννόπουλος, *Ἡ ζωὴ τῆς κατοχῆς καὶ τὰ τάγματα ἀσφαλείας*, Ἀθήνα [1966], σ. 8, 120. Θ. Πετζόπουλος, *1941-1950. Τραγικὴ πορεία*, Ἀθήνα 1953, σ. 33. Γεώργιος Καραγιάννης, *1940—1952. Τὸ δράμα τῆς Ἑλλάδος — ἔπη καὶ ἀθλιότητα*, [Ἀθήνα 1964], σ. 59· καὶ ἄλλοι πολλοὶ στὸ ἴδιο πνεῦμα.

δρομέα (καὶ ἰδίως, φυσικά, τὴν ἔνοπλη καὶ ἔμμισθη ὑπηρεσία) σκοπεύοντας νὰ κτυπηθεῖ ἀπὸ κοινοῦ ὁ ἐνδο-ελληνικὸς ἀντίπαλος.

Πιὸ περίπλοκη εἶναι ἡ ἐπιχειρηματολογία τοῦ ἄλλου στρατοπέδου. Οἱ ἐκπρόσωποί του ἀποκρούουν «μετ' ἀγανακτήσεως» κάθε κατηγορία κατὰ τῶν Ταγμάτων Ἀσφαλείας (Τ.Α.)⁴ σὰν «ἐντελῶς ἄδικο καὶ ἀπαράδεκτο..., σαθρὸ καὶ ἀβάσιμο», ἀφοῦ ἐκεῖνα δὲν ἐμάχοντο ποτὲ κατὰ συμμαχικῶν ἢ ἐλληνικῶν δυνάμεων, ἀλλὰ ἀποκλειστικὰ «ἐν τῇ προασπίσει τῆς Ἑλληνικῆς Πατρίδος» κατὰ τῶν κομμουνιστῶν πρακτόρων τῶν σλάβων, ποὺ μόνον «τυχαίως» ἔφεραν ἐλληνικὰ ὀνόματα...⁵

Μ' αὐτὴν τὴν συλλογιστικὴ δὲν ἦταν μεμπτὸ οὔτε τὸ ὅτι δέχτηκαν τὰ Τ.Α. ὀπλισμὸ ἀπ' τοὺς Γερμανοὺς, ἐπειδὴ «τὰ ὅπλα μόνον ἦσαν ξένα : οἱ ἀμυνόμενοι, ἡ ψυχὴ των, ἡ καρδιά των, ὁ σκοπός, ὅλα ἦσαν ἐλληνικά... Εἰς τὰ Τ.Α. ὑπῆρξεν ἐθνικὸς παλμὸς καὶ ἐθνικὴ συνείδησις τῆς ἀποστολῆς τῶν»⁶. Τὸ συμπέρασμα βγαίνει μόνο του: «Ὅποιοι πολεμαίει τὸ ΚΚΕ, ὑπερασπίζει τὴν Ἑλλάδα.»⁷

4. Σ' αὐτὸ τὸ μελέτημα χρησιμοποιήθηκε γενικὰ ὁ ὅρος «Τάγματα Ἀσφαλείας» (Τ. Α.) ποὺ ἐπικράτησε καὶ στὴν καθομιλουμένη καθὼς καὶ στὰ δημοσιεύματα, παρόλο ποὺ πολλὰ τμήματα ἐθελοντῶν δροῦσαν κάτω ἀπὸ ἄλλες ὀνομασίες: «Εὐζωνοί», «Ἐθνοφυλακὴ» (Heimatwehr), «Β' Αρχηγεῖο Χωροφυλακῆς» κτλ.

⁵Εκτὸς ἀπὸ τὴν ὀνομασία ὑπῆρχαν καὶ κάποιες φαινομενικὲς διαφορὲς στὴν καθοδήγηση. Π.χ. οἱ «Εὐζωνοί» ἐλέγχονταν τυπικὰ ἀπὸ τὴν κυβέρνησις Πάλλη, ἐνῶ τὰ καθ'αυτὸ Τ.Α. εἶχαν ἄμεση ἐξάρτησις ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς. Ἡ οὐσιαστικὴ διαφορὰ ἦταν ὅμως ἐλάχιστη καὶ «περιοριζόταν μᾶλλον στὶς φουστανέλλες» (συνέντευξις G. von Lenthe, διευθυντὴ Β' Γραφείου Δυτικῆς Ἑλλάδας).

Δὲν συμπεριλαμβάνονται ἐδῶ οἱ ἔνοπλες συμμορίες τῶν ἀνοιχτὰ φασιστικῶν ἢ — μᾶλλον — φασιστοειδῶν μικροοργανώσεων — ΕΕΕ («Ἐθνικὴ Ἐνωσις Ἑλλάδος»), ΕΑΣΑΔ («Ἐθνικὸς Ἀγροτικὸς Σύνδεσμος Ἀντικομμουνιστικῆς Δράσεως»), ΕΣΑΟ («Ἐθνικὸς Συνασπισμὸς Ἀντικομμουνιστικῶν Ὀργανώσεων»), οἱ ὁποῖες ἀσκοῦσαν ἀνοιχτὴ τρομοκρατία χωρὶς ἔχνος στρατιωτικῆς πειθαρχίας.

5. Νίκος Ἀντωνάκης, *Φῶς εἰς τὸ σκότος τῆς κατοχῆς*, Ἀθήνα 1947, σ. 105-106.

6. Κοσμᾶς Ἀντωνόπουλος, *Ἐθνικὴ Ἀντίστασις 1941-1945*, τόμος Γ', Ἀθήνα 1964, σ. 1487.

7. Γιάννης Καραμούζης, *Πατριῶτες καὶ προδότες στὸ Μωρεῖο*, Τρίπολη 1950, σ. 55. Ὡστόσο, ὑπῆρχαν παράπονα ὅτι ἔλειπε ἀκόμα ἡ θεσμοθέτησις αὐτοῦ τοῦ ὀρισμοῦ, δηλαδὴ ἡ ἐπίσημη δικαίωσις τῶν Τ. Α.: «...Καὶ ἂν τὴν ὥρᾳ σιωπηρῶς ἀναγνωρίζονται αἱ προσφερομέναι ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν τῶν Ταγμάτων καὶ Σωμάτων Ἀσφαλείας ἐθνικαὶ ὑπηρεσίαι εὐχόμεθα ὅπως ἔλθῃ ἡ ἡμέρα καὶ τῆς ἐπισήμου ἀναγνωρίσεώς της...» (Σταυρογιαννόπουλος, σ. 120).

⁸Επὶ χούντας τελικὰ ἐκπληρώθηκε καὶ αὐτὴ ἡ ἀπαίτησις. Εἰδικὸς νόμος «Περὶ Ἐθνικῆς Ἀντιστάσεως» ὅρισε σὰν ἀντιστασιακοὺς ὅσους ἀγωνίστηκαν «ἐπὶ ἑδαφῶν τελούτων ὑπὸ ἐχθρικὴν κατοχὴν καὶ ἀποσκοποῦντες εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τούτων καὶ ἀποκατάστασιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους. Ἐν τῇ ἐννοίᾳ ἐχθρὸς περιλαμβάνονται ἐν προκειμένῳ καὶ ἐν γένει Ὀργανώσεις ἀντεθνικῶς δοῦσασαι καὶ ἀποσκοποῦσαι εἰς τὴν ἐπιβολὴν ἐν τῇ

“Οποιος δὲν στηρίζεται ὅμως ἀποκλειστικά σ’ αὐτὴν τὴν βολικὴ ταύτιση τοῦ ΕΑΜ—ΕΛΑΣ σὰν «ἀντεθνικοῦ σχηματισμοῦ», μὲ τὴν ὁποία ὁ ἀντικομμουνιστικὸς ἀγὼνας τῶν Τ.Α. μετατρέπεται *ipso facto* σὲ «ἐθνικὸ», ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ ἄλλα κριτήρια γιὰ μιὰ διαφοροποιημένη ἐκτίμηση τῶν μονάδων αὐτῶν: ἡ προέλευση καὶ οἱ παρορμήσεις ὧσων ἐντάχθηκαν καθὼς καὶ ἡ ἐξέλιξη τῆς κατοπινῆς σχέσης μεταξὺ κατακτητῶν καὶ αὐτῶν τῶν συνεργατῶν τους.

“Ὅσον ἀφορᾷ τὰ προσωπικὰ κίνητρα τῶν ταγματασφαλιτῶν, δὲν ἀποσκοπῶ γιὰ μία σὲ βάθος ἀνάλυση, πού ὅπωςδῆποτε θὰ προϋπέθετε τὴν ἀξιολόγηση πλούσιων στατιστικῶν στοιχείων στὰ ὁποία πρὸς τὸ παρὸν δὲν ἔχουμε πρόσβαση. Ὡς πρὸς αὐτὸ τὸ σημεῖο θὰ ἀρκεστῶ λοιπὸν ἀναγκαστικά σὲ μερικὲς γενικότερες παρατηρήσεις πού βασίζονται σὲ προσιτὲς πηγές, δημοσιευμένες ἢ μὴ.

Κατ’ ἀρχὴν, φυσικά, δὲν ὑπῆρχε ὁ «ἐνιαῖος» τύπος τοῦ ταγματασφαλίτη σὲ σχέση μὲ καταγωγή, ἐλατήρια, πεποιθήσεις καὶ δράση. Ἀπὸ τοὺς βαθμοφόρους ἄλλοι εἶχαν ἐπιστρατευθεῖ, ἄλλοι ἐκβιάστηκαν γιὰ νὰ γλυτώσουν τὴν φυλακὴ ἢ τὸ ἀπόσπασμα, ἄλλοι — πιθανῶς οἱ περισσότεροι — προσῆλθαν σὰν πραγματικοὶ ἐθελοντές. Ἀνάμεσά τους ἀρχικὰ ὑπερίσχυαν οἱ ἀπότακτοι τοῦ 1935 καὶ ἄλλοι ὁπαδοὶ τῆς ἀβασίλευτης δημοκρατίας⁸, ἀργότερα ὅμως προσχώρησαν ὅλο καὶ περισσότεροι μοναρχικοὶ, πού τελικὰ ἐπικράτησαν.

Μερικοὶ εἶχαν τὸ δικαιολογητικὸ ὅτι ἤθελαν νὰ πάρουν ἐκδίκηση γιὰ κάποιο «ἀνοιχτὸ λογαριασμό», ἀφοῦ προέρχονταν ἀπὸ τὶς μὴ ἑαμικὲς (ἀντιστασιακές) ὁμάδες πού εἶχαν συγκρουστεῖ μὲ τὸν ΕΛΑΣ. Ἄλλοι πάλι προσχώρησαν, ἐπειδὴ τοὺς εἶχαν κοινοποιηθεῖ σχετικὰ διατάγματα τῆς κατοχικῆς κυβέρνησης τοῦ Ἰ. Ράλλη⁹ καὶ ἀπὸ μακροχρόνια συνήθεια ὑπάκουαν σὲ (ὅποιεσδήποτε) διαταγές... Ἀρκετοὶ προσῆλθαν ἀπὸ καθαρὴ

Χώρα καθεστῶτος διαφόρου τοῦ νομίμου τοιούτου ἢ καὶ τὴν ὑποδούλωσιν καὶ προσάρτησιν ἐθνικῶν ἐδαφῶν εἰς ὁμοῦς Χώρας»... (Κώδιξ Νομικοῦ Βήματος XVII (1969), σ. 628-638: Ν. Α. 179 τῆς 25/26.4.1969).

8. Ἡ ἀρχικὴ «ρεπουμπλικανικὴ» φάση τῶν Τ. Α. — κάτω ἀπ’ τὴν ἐπίδραση τῶν Θ. Πάγκαλου καὶ Στ. Γονατᾶ — εἶναι ἀρκετὰ ἄγνωστη. Βλέπε ὅμως: Γεώργιος Σεφέρης, *Πολιτικὸ Ἡμερολόγιο*, Α’, Ἀθήνα 1979, σ. 141 (14.1.44): «*Τάγματα Ἀσφαλείας: ἀνθρώποι τοῦ ’35*». Ἐπίσης: NARS (= National Archives and Records Service, Washington), Rg 226: 83476. Γεώργιος Ράλλης (ἐκδ.), «*Ὁ Ἰωάννης Α. Ράλλης ὀμιλεῖ ἐκ τοῦ τάφου*, Ἀθήνα 1947, σ. 117.

Ἄλλωστε, ἀπότακτος τοῦ ’35 ἦταν καὶ ὁ «ἀρχαιότερος» ταγματασφαλίτης, ὁ συν/χος Γεώργιος Πούλος (πού ἀκολούθησε στὸ φθινόπωρο ’44 τοὺς ἀποχωροῦντες Γερμανοὺς καὶ ἔτσι ἠγήθηκε ἐπὶ δύο ὀλόκληρα χρόνια — Ἀπρίλης 1943 μέχρι Ἀπρίλη 1945! — ἐνὸς «τάγματος ἐθελοντῶν»).

9. Κείμενα στό: NARS, Rg 226: 83476.

καιροσκοπία ἢ γιὰ διάφορα προσωπικά ὀφέλη. Μερικοὶ ἦταν βετεράνοι τοῦ Görlitz¹⁰ ἢ ἀπ' ἄλλες αἰτίες Γερμανόφιλοι. Τέλος, σχετικὰ λίγοι ἐντάχθησαν λόγῳ «ἰδεολογικῶν συγγενειῶν», συμπεριλαμβανομένου καὶ ἐνὸς θολοῦ ἀντικομμουνισμοῦ.

Στοὺς «ἀφανεῖς» ταγματасφαλίτες τὸ ποσοστὸ ἐκείνων ποὺ μπῆκαν στὴν ὑπηρεσία τῶν κατακτητῶν ἀπὸ συμπάθεια (γιὰ τοὺς ἰδίους τοὺς Γερμανοὺς ἢ γιὰ τὴν κοσμοθεωρία τους) ἦταν ἀκόμα μικρότερο. Περισσότεροι ἦταν ἐκεῖνοι ποὺ ἀνῆκαν στὸ λοῦμπεν-προλεταριάτο τῶν πόλεων. Ἀλλὰ δὲν ἔλειπαν οὔτε οἱ «νοικοκυραῖοι» τῆς ἀγροτιᾶς, τῆς ἐργατιᾶς καὶ ὀρισμένοι τῶν λεγομένων μεσαίων κοινωνικῶν στρωμάτων. Ἀκόμα καὶ μερικές ἑαμικὲς πηγὲς παραδέχονται ὅτι ὁ κύριος ὄγκος «ἀποτελοῦνταν ἀπὸ ἀπλὸς ἀνθρώπους τοῦ μόχθου καὶ τῆς στέρησης ποὺ ἐκβιάστηκαν, στρατεύθηκαν ὑποχρεωτικά..., ἐξαγοράστηκαν, παρασύρθηκαν, ἢ ὑπέκυψαν στὴν ἀδυσώπητη πίεση τῆς πείνας». Ἡ ἴδια πηγὴ ἀναγνωρίζει μάλιστα μιὰ «δόση ἀληθείας» στὸν ἰσχυρισμὸ ὅτι μερικοὶ «ἐντάχθηκαν» στὰ προδοτικὰ τμήματα γιὰτὶ μόνο σ' αὐτὰ μποροῦσαν νὰ βροῦν ὅπλα γιὰ νὰ «φυλαχτοῦν» ἀπὸ τὶς ἑαμικὲς «πιέσεις» καὶ «αὐθαιρεσίες», ἢ νὰ «ἐκδικηθοῦν» γιὰ κάποια ζημιὰ ἢ ταπεινώση ποὺ δοκίμασαν οἱ ἴδιοι, ἢ κάποιοι ἀπὸ τοὺς δικούς τους...»¹¹.

Ὡστόσο, τὰ διάφορα κίνητρα τῶν μεμονομένων ταγματасφαλιτῶν ἐπισκιάζονται ἀναπόφευκτα ἀπὸ τὸν ὅλο χαρακτήρα καὶ τὴ μετέπειτα

10. Ἄνδρες τοῦ (μακεδονικοῦ) Δ' Σώματος Στρατοῦ ποὺ παραδόθηκαν τὸ 1916 ἀμαχητὶ στοὺς Γερμανοὺς καὶ μεταφέρθηκαν στὸ Γκαίρλιτς κάτω ἀπὸ καθεστῶς «εὐμενοῦς αἰχμαλωσίας».

11. Θανάσης Χατζῆς, *Ἡ νικηφόρα ἐπανάσταση ποὺ χάθηκε (1941—1945)*, τόμος Γ', Ἀθήνα 1979, σ. 97.

Σχετικὰ μὲ τὴν ὁμολογία τοῦ Θ. Χ. γιὰ τὶς ἑαμικὲς «αὐθαιρεσίες» κ.τ.λ. σὲ βάρος ἀντιφρονούντων, πρέπει ἐδῶ νὰ ὑπογραμμιστεῖ ὅτι πράγματι ἐκεῖνες οἱ περιοχὲς ὅπου αὐτὴ ἡ πίεση ἐκδηλωνόταν περισσότερο — π.χ. Πελοπόννησος — ἦταν οἱ ἴδιες ὅπου καὶ τὰ Τ.Α. εἶχαν κάποια «λαϊκὴ βάση». (Σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο συμφωνοῦν γερμανικὲς, βρετανικὲς καὶ ἀμερικάνικες πηγὲς — καθὼς καὶ ἑλληνικὲς μὴ-ἑαμικὲς, ὅπως π.χ. ὁ Γ. Παπανδρέου στὴν Διάσκεψη τοῦ Λιβάνου).

Νὰ μὴν ξεχαστοῦν καὶ οἱ πάντα ἀπὸ 100 ἀντάρτες τοῦ 542 Συντάγματος τῆς ΕΚΚΑ ποὺ μετὰ τὴν αἱματηρὴ διάλυση τῆς μονάδας τους (συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς ἀπρόκλητης ἐκτέλεσης τοῦ Δημ. Ψαρροῦ καὶ ἄλλων) προσχώρησαν χωρὶς ἰδιαιτέρο ἐνθουσιασμὸ στὰ Τ.Α., γιὰ νὰ ἐκδικηθοῦν καὶ νὰ «πολεμήσουν τὸν Κομμουνισμό» (ΜΑ [Militärarchiv Freiburg = Γερμ. Στρατιωτικὸ Ἀρχεῖο], φακ. 54961/2: LXVIII. Α.Κ., 1c. Tagesmeldungen 20/23.4.44 κ.ά.).

Τελικά, ἔχει ἴσως ἐνδιαφέρον ὅτι καὶ ταγματасφαλίτες (π.χ. Σταυρογιαννόπουλος, σ. 28) παραδέχονται κάποια ἀνομοιογένεια τῶν τμημάτων τους—ἂν καὶ ἀντίθετης προέλευσης: «...ἐπέτυχον νὰ διεισδύσουν στοιχεῖα ἐπικίνδυνα καὶ τινες κομμουνιστὰ (κατ' ἐντολὴν ἀσφαλῶς τῶν ἀρχηγῶν των)»...

«ένιαία» δράση των ταγμάτων. Κάτω απ' αυτήν την κοινή ετικέττα όλες οι διαφοροποιήσεις γρήγορα έχαναν την σημασία τους: Όσα μέλη των Τ.Α. δέν συμμορφώνονται με τις εκκλήσεις και προειδοποιήσεις των συμμαχικών αρχών (συμπεριλαμβανομένων της κυβέρνησης Καΐρου και ιδίως των αντιστασιακών οργανώσεων) να αυτομολήσουν, χάνουν την ευκαιρία ν' απαγκιστρωθούν έγκαιρα. Αυτή ή άποκοπή του δρόμου έπιστροφής, ή έξάλειψη κάθε ίχνους διαφοροποίησης ήταν και ή δεδηλωμένη πρόθεση των αρχών κατοχής.

Πράγματι, ό Στρατιωτικός Διοικητής Έλλάδας Alexander Löhr διευκρινίζει άπέναντι στον (άνήσυχο) Βούλγαρο συνάδελφό του ότι οι Γερμανοί θεωρούσαν την συγκρότηση των Τ.Α. κυρίως πολιτικό μέτρο, δηλαδή ως μέρος της έκστρατείας «καταπολέμησης του Κομμουνισμού, για την όποία ή αντικομμουνιστική μερίδα του έλληνικού πληθυσμού πρέπει να χρησιμοποιηθεί πλήρως, για να εκδηλωθεί φανερά και για να εξαναγκαστεί σε μιá άπροκάλυπτη έχθρότητα κατά της κομμουνιστικής μερίδας¹²».

Δέν χωράει άμφιβολία ότι σε γενικές γραμμές ή ναζιστική στρατηγική πέτυχε τον σκοπό της. Στα μάτια του πληθυσμού (βέβαια όχι μόνον της «κομμουνιστικής μερίδας») τά Τ.Α. γρήγορα ταυτίζονται με τους πάτρωνές τους. Και πάτρωνες δέν είναι τόσο οι τακτικές στρατιωτικές άρχες της Wehrmacht, αλλά κυρίως οι «νεκροκεφαλές» των SS, όνομαζόμενοι έτσι όχι μόνο λόγω των σχετικών διακριτικών σημάτων στο πηλίκιο... Παρόλο που τά συχνά άνακοινωθέντα του «Άνωτάτου Άρχηγού των Ταγμάτων Άσφαλείας και της Άστυνομίας Έλλάδος» δέν έφεραν άλλη ύπογραφή, ήταν γνωστό ότι επρόκειτο άρχικά για τον ταξίαρχο των SS Jürgen Stroop¹³ («δήςμιο του γκέττο της Βαρσοβίας») και μετά για τον στρατηγό Walter Schimana (Σιμάνα), που και οι δυό μέσα στο περίπλοκο ναζιστικό ιεραρχικό σύστημα κατείχαν τό άξίωμα του «Άνωτέρου Άρχηγού των SS και της Άστυνομίας εις την Έλλάδα» (=ΑΑ SSA).

Σάν άπόρροια του μίσους και της περιφρόνησης της πλειοψηφίας του λαού και ιδίως των αντιστασιακών οργανώσεων¹⁴, γίνονται και οι

12. ΜΑ, φακ. 65027/4 (Πολεμικό Έμερολόγιο Τμήματος Στρατιάς «Ε»): καταχώριση 23.1.44.

13. Έφ. Άκρόπολις 17.10.43. Σχετικά με τό Stroop, βλ. Kazimierz Moczarski, *Gespräche mit dem Henker*, Düsseldorf 1978.

14. Ήδη πριν από την μαζική συγκρότηση των Τ.Α. π.χ. ό Άρης Βελουχιώτης είχε διακηρύξει δημόσια: «...Άνστυχώς υπάρχουν και κακοί Έλληνες οι όποιοι θα προτιμούσαν να μείνουμε στην ύποδούλωση... Έναντίον αυτών πρέπει να βάλουμε με χίλιες φορές μεγαλύτερη λύσσα άπ' όση έχομε έναντίον των κατακτητών.» [Μπροσούρα: 'Η Α' Πανθεσσαλική Συνδιάσκεψη των Άνταρτών του Ε.Λ.Α.Σ.: Για τη Λευτεριά, την Λαοκρατία. Έκδ. Έλευθερης Έλλάδας, [1943], σ. 11].

ἀντιδράσεις τῶν Τ. Α. ὁλοένα πιὸ ἐντονες. Προβαίνουν καὶ μὲ δική τους πρωτοβουλία σὲ ἐκτελέσεις ὁμήρων¹⁵ καὶ ἐπικρίνουν φιλικὰ τοὺς Γερμανοὺς πὼς δὲν εἶναι ἀρκετὰ αὐστηροὶ ἀπέναντι στοὺς αἰχμαλώτους «κομμουνιστές». Γι' αὐτὸ προθυμοποιοῦνται ν' ἀναλάβουν οἱ ἴδιοι «ἀποτελεσματικότερα» τὴν ἀνάκριση¹⁶.

Στὸ ἴδιο πνεῦμα ὁ ἀρχηγὸς τῶν Τ. Α. στὴν Πελοπόννησο, συνταγματάρχης Διον. Παπαδόγγονας, παρακαλεῖ ἐπίμονα τὴν γερμανικὴ στρατιωτικὴ ἡγεσία «νὰ μὴν ἀφήνουν πλέον ἐλεύθερα οἱ κομμουνιστοὺς ἐκεῖνα τὰ ὑποκείμενα ποὺ εἶχαν συλληφθεῖ ἀπ' τοὺς ἄνδρες του». Ὁ ἴδιος καταγγέλλει τοὺς ἀντιπροσώπους τοῦ Διεθνοῦς Ἑρυθροῦ Σταυροῦ (ΔΕΣ), ὅτι τροφοδοτοῦν λαθραῖα τοὺς «συμμορῖτες»¹⁷, καὶ ἐν γένει τὰ Τ.Α. κωλυσιεργοῦν σοβαρὰ τὸ φιλανθρωπικὸ ἔργο τοῦ ΔΕΣ, ποὺ συνήθως τὸ σέβεται ἀκόμα ὁ ἴδιος ὁ Schimana¹⁸!

Μὲ βάση τέτοια συμβάντα οἱ ἐπικριτὲς τῶν Τ.Α. τὰ θεωροῦν βασιλικότερα τοῦ βασιλέως, ἢ —στὴν γλῶσσα τοῦ ΕΑΜ— «κτῆνη, χειρότερα ἀπὸ τοὺς δασκάλους τους»¹⁹.

Ἀντίθετα, οἱ ὑποστηρικτὲς ἐπιμένουν ὅτι ὁ «ἐθνικὸς ἀγὼν» τῶν Ταγμάτων μόνον φαινομενικὰ συνέπιπτε μὲ τὶς ἀντίστοιχες γερμανικὲς ἐπιχειρήσεις, ἐνῶ στὴν οὐσία εἶχε ὀργάνωση καὶ κατεύθυνση ἀνεξάρτητη, μὲ ιδιαίτερους πατριωτικοὺς στόχους, οἱ ὁποῖοι μακροπρόθεσμα συγκροῦνταν μὲ τὶς προθέσεις τῶν κατακτητῶν. Κατὰ τὴν ἐκδοχὴν αὐτὴν τὰ Τ.Α. δὲν σκόπευαν ἀπλῶς νὰ διασφαλίσουν ἐν ὀνόματι τῶν («νομίμων») ἀρχῶν «ἡσυχία καὶ τάξη» κατὰ τὴν ἀποχώρηση τῶν στρατευμάτων κατοχῆς, ἀλλὰ μ' ἔμφαση ἀναφέρεται μάλιστα καὶ ἡ ὕπαρξη συγκεκριμένων σχεδίων ὥστε νὰ στρέψουν τὰ γερμανικὰ ὅπλα ἐναντίον τῶν προμηθευτῶν τους σὲ περίπτωσι συμμαχικῆς ἀπόβας²⁰!

Ὡστόσο, οἱ πηγὲς δὲν ἀφήνουν ἀμφιβολία, ὅτι τέτοια μεταστροφή «ἐν τῇ καταλήλῳ στιγμῇ» δὲν ἔγινε πουθενά καὶ ποτέ, καὶ δὲν λήφθηκε σοβαρὰ ὑπόψη οὔτε κἀν κατὰ τὴν γερμανικὴ ἀποχώρηση.

Ἀλλὰ καὶ προηγουμένως ἡ διατυμπανιζόμενη «ἀνεξαρτησία δράσεως» συνήθως περιοριζόταν στὴν ἔντασι (δηλαδή κατὰ περίπτωσι σκληρό-

15. ἐφ. Καθημερινή 30.4.44. NARS, Rg 226: 83476.

16. ΜΑ, φακ. 54960/2, φύλλο 81. φακ. 54960/5:Führungsstab Frösch, ἔκθεσι 23.6.44 Erich von Stering, γράμμα 7.6.70. κ.ά.

17. ΜΑ, φακ. RH 19 XI/10: WB 2326.

18. UDS (Utrikesdepartementet Stockholm = ὑπ. ἐξ/κῶν Σουηδίας), φακ. Grek-landshjälpen, Allmänt VI: Ἐκθεσι Sandström, 22.11.44.

19. Χατζῆς, Γ', σ. 97.

20. NARS, Rg 226: 64332. Σταυρογιαννόπουλος, σ. 28-29, 66-67. Χατζῆς, Γ', σ. 37. Διονύσιος Μπενετῆτος, *Τὸ Χρονικὸ τῆς κατοχῆς 1941—1944*, Ἀθήνα 1963, σ. 203-204, σ. 269-270. Παρόμοιες θέσεις συναντᾷ κανεὶς καὶ στὸν σημερινὸ πολιτικὸ διάλογο

τερης ἢ —κάποτε— καὶ ἡπιότερης διεξαγωγῆς) τοῦ «ἀντισυμμοριακοῦ ἀγώνα». Ἀπόδειξη τοῦ ἀντίθετου δὲν εἶναι οὔτε οἱ συχνὰ ἀναφερόμενες «φιλοβρετανικὲς ἐκδηλώσεις» τῶν Τ.Α., παρόλο ποὺ εἶναι γεγονὸς ὅτι οἱ «ἀντικομμουνιστὲς ἐθελοντὲς» ἀπεγνωσμένα προσπαθοῦσαν νὰ πείσουν τὸν δυσκολόπιστο πληθυσμὸ ὅτι ἡ «σταυροφορία» τοὺς ἔχαιρε καὶ τῆς —τουλάχιστον— σιωπηλῆς ὑποστήριξης τῶν Ἀγγλοαμερικάνων²¹.

Στὴν πραγματικότητα, οἱ ἐπανειλημμένες προσπάθειες στελεχῶν τῶν Ταγμάτων νὰ γίνεи ἀληθινὸς αὐτὸς ὁ ἰσχυρισμὸς δὲν εἶχαν παρὰ ἐλάχιστα πρακτικὲς ἐπιπτώσεις²², καὶ ἔτσι ἐλάχιστα ἐνοχλοῦσαν τοὺς κατακτητὲς²³. Ἐκεῖνο ποὺ κυρίως ἐνδιέφερε τοὺς Γερμανοὺς ἦταν ἡ ἱκανο-

21. NARS, Rg 226: 72935, 83476, 92920. Κώστας Κουβαρᾶς, *O.S.S. μετὴν Κεντρικὴ τοῦ Ε.Α.Μ.*, Ἀθήνα 1976, σ. 43, 97, 103 (=ἡμερολόγιο 15.5, 14.7., 21.7.44).

22. Π.χ. μερικὲς φορὲς προειδοποιήθηκαν Βρετανοὶ ἀξ/κοὶ γιὰ ἐπικείμενες γερμανικὲς ἐπιθέσεις. Ὡς σημειωθεῖ ἐπίσης ὅτι ἀκόμα ὁ ἴδιος ὁ Δ. Παπαδόγγονας ἔστειλε τὸν Μάρτη τοῦ 1944 ἀπολογητικὴ ἐκθεση στὴν Μέση Ἀνατολὴ (PRO [=Public Record Office, London], φακ. F. O. 371/43689: R 10713).

Οἱ Βρετανοὶ βέβαια ὑπογράμμιζαν συχνὰ πὼς οἱ ἄνδρες τῶν Τ. Α. δὲν θὰ μπορούσαν νὰ τῶχουν «δίπορτο» καὶ θάπρεπε νὰ διαλέξουν. Ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ τουλάχιστον στὰ ἔγγραφα συναντᾶει κανεῖς ἀρκετὰ συχνὰ κάποια ἀγγλικὴ «κατανόηση» γιὰ τὰ μέλη τῶν Ταγμάτων. Καὶ ἰδιαίτερα στὴν Πελοπόννησο, ὅπου οἱ σχέσεις τῶν τοπικῶν βρετ. ἀξιωματοῦχων μετὰ τὸ ΕΑΜ-ΕΛΑΣ ἦταν σχεδὸν πάντοτε τεταμένες, παρατηρήθηκαν καὶ οἱ πιὸ πολλές «δοσοληψίες» μετὰ Τ.Α. Τὸ ἂν ἦ πόσο τὸ ἀναφερόμενο πνεῦμα ἀνεκτικότητος συνέβαλε γενικότερα στὴν διαμόρφωση καὶ ἐφαρμογὴ τῆς βρετανικῆς πολιτικῆς, ἀποτελεῖ ἓνα ἐπίμαχο ζήτημα ποὺ χρειάζεται περαιτέρω διελεύκανση. Θὰ ἀποτελέσει ὅμως θέμα ἄλλης μελέτης.

23. Ὡς σημειωθεῖ ὅτι ὁ Δ. Παπαδόγγονας συχνὰ ἐκφράζει (πρὸς τὸν Αὐστριακὸ σύνδεσμο ταγματάρχη Roys) τὴν «μεγάλῃ λύπη» του, ὅτι Ἀγγλοὶ καὶ Γερμανοὶ δὲν μπορούσαν νὰ συμφωνήσουν. Συμμερίζεται δηλαδὴ τὸ ὄνειρο τῆς ἀγγλο-γερμανικῆς προσέγγισης ποὺ τὸ κάνουν σχεδὸν ὅλοι οἱ δοσίλογοι. Ἀφοῦ αὐτὸ ὅμως δὲν ἦταν ἐφικτὸ, ὁ Παπαδόγγονας πράγματι — ὅπως ἐπιβεβαιώνει ὁ Roys — ἐνημερώνει τοὺς Γερμανοὺς ὅτι τὰ τμήματά του — σὰν «οὐδέτερα» — δὲν θὰ ἐμάχοντο κατὰ τυχὸν βρετανικῶν ἀποβατικῶν δυνάμεων. Ἀλλὰ «γι' αὐτὸ ἔτσι καὶ ἄλλωθις δὲν ὑπῆρχε ἀνάγκη», ὅπως σχολιάζει πάλιν ὁ σύνδεσμος (J. Roys, γράμμα 20.10.71).

Πραγματικὰ ὁ ἴδιος ὁ Χίτλερ ἐνέκρινε ἀπὸ τὸ 1943 τὴν συγκρότηση τῶν Τ.Α., μετὴν προϋπόθεση μόνον ὅτι «δὲν θὰ ἐχρησιμοποιοῦντο κατὰ τῶν Ἀγγλοσαξόνων» (ΜΑ, φακ. 44058/1: φύλλο 55. φακ. 65027/3: φύλλο 384 [12.11.43]).

Ἀργότερα οἱ συστηματικὰ διαδιδόμενες φήμες περὶ βρετανικῆς ἐπιδοκιμασίας τῶν Τ. Α. συνέπιπταν καὶ μετὰ ὁρισμένες ἐνέργειες τῶν Γερμανῶν, ποὺ ἐπίσης ἀποσκοποῦσαν στὴν πλήρη ρήξη μεταξὺ ΕΑΜ καὶ Καίφρου, καθὼς καὶ στὸ γενικὸ ἀποπροσανατολισμὸ τοῦ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ (συνέντευξη v. Lenthe. Arthur Edmonds, *With Greek Guerrillas*, ἀδημοσίευτες ἀναμνήσεις, σ. 176, 196. κ.ἄ.).

Μόνον, ὅταν μερικὰ ἀνώτατα στελέχη, σὰν τὸ Βασ. Ντερτιλὴ, Διοικητὴ τῶν Εὐζώνων, παρατράβηξαν τὸ σχοινὶ τῶν ἀγγλικῶν ἐπαφῶν, ἀντέδρασαν οἱ κατακτητὲς χολερικὰ καὶ τοὺς ἔθεσαν «προληπτικὰ» ὑπὸ κράτηση (ΜΑ, φακ. 54961/2: LXVIII, Α.Κ. Ic, ἡμερήσια ἀναφορὰ 19.5.44. φακ. 54961/1: LXVIII, Α.Κ., Ic, Ντ. 3500/44g 10.6.44).

ποιητική εκπλήρωση της μοναδικής αποστολής που είχαν αναθέσει στους δοσίλογους σχηματισμούς, δηλαδή ή αποφασιστική καταπολέμηση εκείνων των συμπατριωτών τους που κατά κάποιο τρόπο έδειχναν «κομμουνιστική» δράση.

Πρός αυτή την κατεύθυνση ή περίφημη «*ενοπλη αδελφосύνη*» κατακτητών και συνεργατών φαινόταν πράγματι ζηλευτή. Μια άπ' τις πιο προφανείς ένδειξεις ήταν εκείνο το περίφημο ανακοινωθέν του συν/χη Χαρ. Παπαθανασόπουλου, ανώτατου στελέχους του ΕΔΕΣ και μετέπειτα άρχηγού Τ.Α. Χαλκίδας, καταγράφοντας τις απώλειές του μετά από σύγκρουση με τον ΕΛΑΣ: «...*ἐκ τῶν ἡμετέρων εἰς Γερμανός*»²⁴...

Ἐπειδὴ λοιπὸν ἡ ἴδια ἡ εξέλιξη τῶν γεγονότων δύσκολα προσφέρει αποδεικτικά στοιχεία ὑπὲρ τῶν παραπάνω απολογητικῶν ισχυρισμῶν περὶ «ἀνεξαρτησίας», πρέπει ν' ἀναζητηθεῖ ἄλλοῦ πρόσβαση στὸ ἀποφασιστικὸ ἐρώτημα, ποιανῶν συμφέροντα ὑπηρετοῦσαν ἐκεῖνοι οἱ ἐθελοντὲς σὰν σύνολο: τοῦ κατατρεγμένου ἐλληνικοῦ λαοῦ ἢ τῶν ξένων δυναστῶν του. Τὸ 1943/44 ἀντικειμενικὰ μόνο ἓνα ἀπ' τὰ δύο ἦταν ταυτόχρονα δυνατό. Μία ταύτιση τῶν συμφερόντων μονάχα οἱ πιο φανατικοὶ προπαγανδιστὲς τῆς «Νέας Τάξης πραγμάτων» μπορούσαν νὰ τὴν διακηρύσσουν...

Οἱ ἴδιοι οἱ Γερμανοὶ στὴν μεταξύ τους ἐμπιστευτικὴ ἀλληλογραφία ἔκαναν πάντοτε διάκριση ἀνάμεσα στὰ διαφορετικὰ συμφέροντα. Ἀναφέραμε πρὶν σὲ τί ἀποσκοποῦσε ἡ πρωτοβουλία τῆς συγκρότησης τῶν Τ.Α.: στὴν διαίρεση τῶν Ἑλλήνων (σὲ «καλοὺς» καὶ «κακοὺς»), ὥστε ν' ἀντιμετωπιστεῖ κάτω ἀπ' τὴν ἐτικέττα τοῦ ἀντικομμουνισμοῦ ἀποτελεσματικότερα, δηλ. αἱματηρά, ἢ πιὸ ἀνήσυχη μερίδα τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ, καὶ ἔτσι «*νὰ διασωθεῖ γερμανικὸ αἷμα*».²⁵

Αὐτὴ ἡ ὥς τώρα ἄγνωστη ὁμολογία—ἄγνωστη τουλάχιστον σ' αὐτὴ τὴ δεδηλωμένη μορφή—ἀποτελεῖ ἀναμφίβολα σημαντικὸ στοιχεῖο γιὰ τὴν ἐκτίμηση τοῦ ρόλου τῶν Τ.Α., δὲν ἐπαρκεῖ ὁμως. Βασικὸ κριτήριον πρέπει νὰ εἶναι, ἂν ἢ σὲ ποιὸ βαθμὸ οἱ ἴδιοι οἱ κατακτητὲς μετὰ ἀπὸ συνεχὴ ἄγρυπνη παρακολούθηση διαπίστωναν μιὰ ἐπιτυχία στὶς προθέσεις τους. Ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον παρουσιάζει φυσικὰ ἡ ἐκτίμηση τῶν ἐθελοντῶν ἀπὸ τὶς ἄμεσα προϊσταμένες ἀρχές (SS, SD)—καὶ αὐτὸ μάλιστα πρὸς τὸ τέλος τῆς κατοχῆς καθὼς καὶ μετὰ, ὅταν οἱ Γερμανοὶ ἦταν ἤδη σὲ θέση νὰ κρίνουν πιὸ νηφάλια καὶ συνοπτικὰ τὸν ὅλο δεσμό με τοὺς (πρῶην) συνεργάτες τους.

24. Μπενετᾶτος, σ. 270. κ.ἄ. Φυσικὰ δὲν ἐπρόκειτο ἐδῶ γιὰ ξεχωριστὴ περίπτωση, ἄλλωστε ἡ ἴδια ὁρολογία χρησιμοποιήθηκε καὶ στὶς γερμανικὲς πηγές (βλ. ἔγγραφο 3, κεφ. 5).

25. ΜΑ, φακ. 65027/3: ἡμερολογιακὴ καταχώρηση 5.11.43. Mocarski, σ. 294. βλ. καὶ ὑποσημείωση 12.

Μ' αὐτὸ τὸ σκεπτικὸ παρουσιάζουμε ἔδῳ τρία — ὥς τώρα ἄγνωστα — ἔγγραφα ποὺ προέρχονται ἀπὸ τὸν ἀρχηγὸ τῶν SS, Heinrich Himmler, καὶ τὸν τοποτηρητὴ του στὴν Ἑλλάδα, ἀντιστράτηγο Schimana²⁶. Τὸ ἓνα κείμενο πάντως, σὰν ἀπάντηση τοῦ Χίμμελερ σὲ συγχαρητήριο τηλεγράφημα τοῦ Δ. Παπαδόγγονα, καθιστᾷ ἀναγκαίᾳ τὴν ἀναδημοσίευση τοῦ σχετικοῦ τηλεγραφήματος, ποὺ πρωτοδημοσιεύθηκε στὸν κατοχικὸ τύπο²⁷ μετὰ τὴν ἀποτυχημένη ἀπόπειρα κατὰ τοῦ Χίτλερ.

Κατὰ τὰ ἄλλα, θεωρῶ τὰ ἴδια αὐτὰ τὰ ντοκουμέντα τόσο εὐγλωττα, ὥστε νὰ περιττεύει κάθε περαιτέρω σχολιασμός.

26. *Κείμενο Β'* : BA (Bundesarchiv Koblenz = Ὁμοσπονδιακὸ Ἀρχεῖο Δυτ. Γερμανίας): φακ. NS 19/320: 35/79/44g, 2.8.44.

Κείμενο Γ' : BA, φακ. NS 19/320: Kommandostab RF-SS, 2.11.44

Κείμενο Δ' : BDC (Berlin Document Center), ἀτομικὸς φάκελος Walter Schimana,

27. *Κείμενο Α'* : ἐφ. Καθημερινή, 27.7.44.

188
- v r n s c h r e i b e n

Deutscher Reichstag
Sch
13.4.44

An

Herrn γ - und Polizeiführer Griechenland
 γ -Gruppenführer Schimana

Griechen

Ich bitte, folgendes FS weiterzugeben an Oberst
Papadongonas :

"Lieber Oberst Papadongonas!

Der Führer hat die Kundgebung von Ihnen und den 5 000
Offizieren und Männern der griechischen Freiwilligen-Abt.
des Peloponnes und des Großteiles der Bevölkerung des
Peloponnes erhalten und sich von Herzen darüber erfreut.

Der Führer läßt Ihnen allen seinen Dank und seine Liebe
übermitteln.

Heil Hitler!

gez.: H. Himmler

Reichsführer-,

Reichsministerium des Innern"

Zusatz für γ -Gruppenführer Schimana

Ich habe mit General W i n t e r bereits darüber ge-
sprochen, daß er mit allen Mitteln dafür sorgen müsse,
den braven/griechischen Freiwilligen-Abt. bessere und
stärkere Waffen zuzuführen. Ich bitte Sie, sich darum
zu bemühen.

Ihr

gez.: H. Himmler

2.8.1944 RF/M.

2. γ -Obergruppenführer B e r g e r

durchschriftlich mit der Bitte um Kenntnisnahme übersandt.

γ -Hauptstadt

Κείμενο Β'

Der Reichsführer-~~SS~~

Feld-Kommandostelle, den 11. Nov. 1944.

RT/Lr. 22/43/44 -off.

An
#-Gruppenführer und Generalleutnant der
Waffen-# Schimans

Lieber Schimans !

Nach Abschluss Ihrer Tätigkeit als
Höherer #- und Polizeiführer in Griechenland spreche
ich Ihnen meine volle Anerkennung und meinen Dank für
Ihre Tätigkeit in Griechenland aus. Insbesondere spreche
ich Ihnen meine Anerkennung dafür aus, dass Sie es ver-
standen haben, die aufbau- und ordnungswilligen Elemente
des griechischen Volkes in den griechischen Freiwilligen-
und Evzonen-Verbänden zu organisieren und bis zum letzten
Tage in treuester Gemeinschaft mit unseren deutschen Ver-
bänden im Kampf gegen die bolschewistischen Verschwörer
zu führen.

Heil Hitler !

Ihr
getreuer
gez. H. Himmler.

An den
Chef des #-Personalhauptamtes, Berlin

durchschriftlich mit der Bitte um Kenntnisnahme und
Beifügung zur Personalakte übersandt.

#-Standartenführer.

Κείμενο Δ'

ΚΕΙΜΕΝΑ

Α'

Βερολίνον. — Καθ' ἃ μεταδίδεται ἐξ Ἀθηνῶν ὁ ἀρχηγὸς τῶν ἐλληνικῶν ἐθελοντικῶν σχηματισμῶν τῆς Πελοποννήσου συνταγματάρχης Παπαδόγκωνας ἀπηύθυνε πρὸς τὸν Φύρερ ἐπὶ τῇ διασώσει του τὸ ἀκόλουθον τηλεγράφημα : «Οἱ 5.000 ἀξιωματικοὶ καὶ ἄνδρες τῶν ἐλληνικῶν ἐθελοντικῶν τμημάτων τῆς Πελοποννήσου μὲ τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Πελοποννήσου ὤπισθεν αὐτῶν, ἐκφράζουν τὴν βαθυτάτην ἀγανάκτησίν των διὰ τὴν ἐναντίον σας ἀπόπειραν σχεδιασθεῖσαν καὶ ἐπιχειρηθεῖσαν ὑπὸ ὑποκειμένων, τὰ ὅποια δὲν ἤθελαν νὰ ἀναγνωρίσουν τὴν ἀναγκαιότητα τοῦ ἀγῶνος κατὰ τοῦ κομμουνισμοῦ καὶ τῶν πλουτοκρατῶν συνεργατῶν του. Ἐκφράζουν τὴν χαράν των διὰ τὴν θαυμαστὴν διάσωσίν σας καὶ κλίνουν μὲ ἐδγνωμοσύνην τὸ γόνυ ἐνώπιον τοῦ Παντοδυνάμου Θεοῦ ὅστις ἤπλωσε προστατευτικὴν χεῖρα ἐπάνω ἀπὸ τὴν ζωὴν σας διὰ νὰ σᾶς διαφυλάξῃ εἰς τὸ γερμανικὸν ἔθνος καὶ εἰς τὴν ἐν τῷ ἀγῶνι κατὰ τῆς κομμουνιστικῆς πανώλους ἡνωμένην Εὐρώπην. Διὰ τοὺς Ἕλληνας ἐθελοντὰς τῆς Πελοποννήσου ἡ ἔνδειξις αὐτὴ εἶνε μία παρόρμησις ὅπως συνεχίσουν δι' ὅλων τῶν δυνάμεων μέχρις ἐσχάτων τὸν ἀγῶνα κατὰ τῶν ξένων πρὸς τὴν χώραν μπολσεβικικῶν ὁρδῶν ἐν Ἑλλάδι. Ἀπὸ τῆς ἱερᾶς ἀρχαίας Σπάρτης, ἐκ τῆς ὁποίας προήλθεν ἡ δρᾶξ τῶν ἡρώων τοῦ Λεωνίδου, ἡ ὁποία ἔσωσε τὸν εὐρωπαϊκὸν πολιτισμόν, ὑφοῦται ἡ προσευχή μας «Κύριε, διαφύλασσε τὸν Φύρερ !»

Β'

Τηλεγράφημα

Ἀπόρρητο

Πρὸς τὸν Ἀνώτερον Ἀρχηγὸν τῶν SS καὶ τῆς Ἀστυνομίας στὴν Ἑλλάδα, ὁμαδάρχη¹ τῶν SS, Schimana.

Παρακαλῶ, διαβιβάσατε τὸ ἀκόλουθο τηλεγράφημα στὸν Συν/ρχη Παπαδόγονα :

1. Δὲν πρέπει νὰ συγχέεται μὲ τὸ ὁμώνυμο χαμηλὸ βαθμὸ τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ. Τὰ SS εἶχαν δικό τους ξεχωριστὸ ἱεραρχικὸ σύστημα. Ὁ «ὁμαδάρχης» π.χ. ἀντιστοιχοῦσε στὸν βαθμὸ τοῦ ἀντιστρατήγου, τὸν ὁποῖο ὁ κάτοχός του συνήθως ἔφερε ταυτόχρονα. Ἡ προαγωγὴ τοῦ βαθμοῦ στὰ SS ἦταν ὅμας ἢ σημαντικότερη καὶ συνεπῶς ἦρθε πρώτη. Ἡ ἀναπροσαρμογὴ τοῦ «τακτικοῦ» βαθμοῦ καθυστεροῦσε καμμία φορά, (π.χ. ὁ ἥδη ὁμαδάρχης Schimana ἔμεινε γιὰ κάποιον διάστημα ὑποστράτηγος).

Ἰ' Αγαπητὲ Συνταγματάρχα Παπαδόγκωνα !

Ὁ Φύρερ ἔλαβε τὸ μήνυμα ἀπὸ σᾶς καὶ τοὺς 5.000 ἀξιωματικούς καὶ ἄνδρες τῶν Ἑλληνικῶν τμημάτων ἐθελοντῶν τῆς Πελοποννήσου καθὼς καὶ τοῦ μεγαλύτερου μέρους τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Πελοποννήσου καὶ χάρηκε μὲ ὅλην τὴν τὴν καρδιά γι' αὐτό.

Ὁ Φύρερ διαβιβάζει σ' ὅλους ἐσᾶς τὶς εὐχαριστίες καὶ τοὺς χαιρετισμούς του.

Χαίλ Χίτλερ !

Ὑπογραφή : Χ. Χίμμελερ

Ἀρχηγὸς SS τοῦ Ράιχ

Ὑπουργὸς τῶν Ἑσωτερικῶν τοῦ Ράιχ»

Συμπλήρωμα γιὰ τὸν SS-ὁμαδάρχη Schimann

Ἐμίλησα ἤδη μὲ τὸν στρατηγὸν Winter² ὅτι πρέπει νὰ φροντίσει μὲ ὅλα τὰ μέσα ὥστε τὰ πιστὰ καὶ γενναῖα [brav] τμήματα τῶν Ἑλλήνων ἐθελοντῶν νὰ ἐφοδιαστοῦν μὲ καλύτερα καὶ ἀποτελεσματικώτερα ὅπλα. Σᾶς παρακαλῶ, νὰ φροντίσετε γι' αὐτό.

Λιγὸς σας

Ὑπογραφή : Χ. Χίμμελερ

2.8.1944

Πρὸς ἀρχιομαδάρχη³ τῶν SS Berger ἐστάλη ἀντίγραφο μὲ τὴν παράκληση γιὰ ἐνημέρωση.

Γ'

Γεν. Ἐπιτελεῖο τοῦ Ἀρχηγοῦ SS τοῦ Ράιχ

Ἐδρα Ἐπιτελείου, 2.11.44

Ἀπόσπασμα ἀπὸ τὴν ἔκθεση τοῦ Ἀρχηγοῦ SS καὶ Ἀστυνομίας σχετικὰ μὲ τὴν χρησιμοποίηση Ἀστυνομικῶν Δυνάμεων στὴν Ἑλλάδα.

1. Κατάσταση :

Οἱ συνθηκὲς γιὰ δράση στὴν Ἑλλάδα δὲν ἦσαν ἐννοικῆς γιὰ τοὺς ἐξῆς λόγους :

2. August Winter, ἐπιτελάρχης Τμήματος Στρατιάς «Ε» (Ἑλλάδας), Αὐγουστος '43 - Μάρτης '44, ἐπιτελάρχης Τμήματος Στρατιάς «F» (Βαλκανίων) Μάρτης - Σεπτεμβρίου '44.

3. Ὁ ἀνώτερος βαθμὸς στὴν ἱεραρχία τῶν SS — μετὰ, φυσικά, ἀπὸ τὸν «ἀρχηγὸ» Χίμμελερ.

α) Ἡ ὀργάνωση τῆς Ἑλληνικῆς Ἀστυνομίας καὶ τῆς Χωροφυλακῆς εἶχε ὑποστεῖ μεγάλο πλήγμα λόγῳ τοῦ ἀφοπλισμοῦ ἀπὸ τὰ Ἰταλικά στρατεύματα κατοχῆς.

β) Οἱ Ἰταλικὲς ἀρχὲς κατοχῆς δὲν εἶχαν λάβει κανένα μέτρο ἐναντίον τῶν συμπτωμάτων κατάρρευσης τῆς οἰκονομίας.

γ) Σὰν ἐπακόλουθο αὐτῆς τῆς κατάστασης καὶ τῶν ἐσωτερικῶν πολιτικῶν συνθηκῶν τῆς χώρας μπόρεσαν νὰ ἀναπτυχθοῦν ὁ κομμουνισμὸς στὶς πόλεις καὶ ὁ συμμοριτισμὸς στὰ βουνά. Κατ' αὐτῶν πάλιν δὲν πάρηγκαν ἔγκαιρα — ἀλλ' οὔτε ἀρκετὰ ριζικὰ — μέτρα.

2. Διαθέσιμες μάχιμες δυνάμεις καὶ καθήκοντα.

Πρὸς ἐκπλήρωση τῶν τεθέντων καθηκόντων ὑπῆρχαν οἱ ἑξῆς διαθέσιμες δυνάμεις: Γιὰ τὴν καταπολέμηση τῶν συμμοριῶν καὶ τῶν δολιοφθορῶν:

18ον Σύνταγμα Ὀρεινῶν Καταδρομῶν τῆς Ἀστυνομίας SS, Ἀστυνομικὴ Μοίρα Ὀρειβατικοῦ Πυροβολικοῦ SS

I - III (Γερμανο - Ἰταλικά) Ἀστυνομικὰ Τάγματα Ἐθελοντῶν⁴

Γιὰ τὴν καταπολέμηση τοῦ Κομμουνισμοῦ:

Δυνάμεις τοῦ Διοικητῆ τῆς Ἀστυνομίας Ἀσφάλειας καὶ τῆς εἰδικῆς Ὑπηρεσίας Ἀσφάλειας⁵. Ἐπειδὴ αὐτὲς οἱ δυνάμεις δὲν ἐπαρκοῦσαν γιὰ τὴν ἐκπλήρωση τῶν καθηκόντων, πάρηγκαν τ' ἀκόλουθα μέτρα γιὰ τὴν ἐνίσχυση τῶν δυνάμεών μας.

α) Ἀναδιοργάνωση τῆς Ἑλληνικῆς Ἀστυνομίας καὶ τῆς Χωροφυλακῆς σὲ μία συνολικὴ δύναμη ἀπὸ 1.741 ἀξ/κοὺς, 557 ἀνθυπασπαστές, 15.913 ὑπαξ/κοὺς καὶ ἄνδρες.

Τὸ ἐποικοδομητικὸ ἔργο ἀφοροῦσε τὴν συγκρότηση καὶ ἐν μέρει ἀναδιάρθρωση, τὸν ἐπανεξοπλισμὸ, τὴν ἐκπαίδευση καὶ χρησιμοποίηση σὲ ἐπιχειρήσεις.

Τελικὴ ἐκτίμηση: Ἡ ἡσυχία καὶ τάξη διατηρήθηκαν γενικὰ σὲ ἱκανοποιητικὸ βαθμό.

β) Συγκρότηση τμημάτων Ἑλλήνων Ἐθελοντῶν σὲ μία συνολικὴ δύναμη ἀπὸ 16.625 ἀξ/κοὺς, ὑπαξ/κοὺς καὶ ἄνδρες.

Χρησιμοποιήθηκαν:

4. Αὐτὰ τὰ τάγματα ἀποτελοῦνταν ἀπὸ φασίστες Ἰταλοὺς ποὺ ἀποδέχτηκαν τὴν ἐνοπλὴ συνεργασία μὲ τοὺς Γερμανοὺς καὶ μετὰ τὴν ἰταλικὴ συνθηκολόγηση, ἦταν ὅμως γιὰ εὐνόητους λόγους, πάντα «πλαισιωμένοι» ἀπὸ ἔμπειρους Γερμανοὺς στρατιωτικοὺς.

5. Befehlshaber der Sicherheitspolizei und des Sicherheitsdienstes («BdS und SD»). Διοικητὴς ἦταν ὁ συντ/χης Walter Blume, στὸν ὁποῖο ὑπάγονταν μεταξὺ ἄλλων τὸ ἀνακριτικὸ «ἀντρο» στὴν ὁδὸ Μέρλιν, καθὼς καὶ τὸ στρατόπεδο Χαϊδαρίου.

αα) στην Μακεδονία 3 τμήματα «Werner»⁶
10 τμήματα έθελοντών

ββ) στην Κεντρική Ελλάδα 2 » »

γγ) στην ΝΑ Ελλάδα 2 » »

δδ) στην Πελοπόννησο 5 » »

Τελική εκτίμηση : Τα τμήματα Ελλήνων Έθελοντών ήταν πολύτιμες βοηθητικές μονάδες στην ενεργή καταπολέμηση των συμμοριών.

γ) Συγκρότηση των Εθζωνικών Τμημάτων (σε άγαστη σύμπνοια με την έλλ. κυβέρνηση⁷) σε συνολική δύναμη από 532 αξιωματικούς, 656 υπαξιωματικούς και 4.537 άνδρες.

Τελική εκτίμηση : Τα Εθζωνικά τμήματα πολέμησαν τον Κομμουνισμό και τις συμμορίες του ΕΛΑΣ με αξιοσημείωτη επιτυχία.

3. Οργάνωση Αστυνομίας

Ενώ αρχικά υπήρχαν μόνο 5 περιφερειακές διοικήσεις των SS και της Αστυνομίας, ο αριθμός αυτός αυξήθηκε σε 7 KdO⁸—περιοχές λόγω της έσωτερικής [έλλ.] πολιτικής δομής και των νησιωτικών μονάδων :

KdO—περιοχές:	Μακεδονία	Έδρα διοίκησης:	Θεσσαλονίκη
	Θεσσαλία		Λάρισα
	Β. Ήπειρος		Ιωάννινα
	Ν. Ήπειρος		Αργόλις
	Βοιωτία		Λιβαδιά
	Αττική		Αθήνα
	Πελοπόννησος		Κόρινθος

Για μια πιο συντονισμένη καθοδήγηση των Ελληνικών έθελοντικών τμημάτων είχαν διοριστεί :

στην Μακεδονία ο Διοικητής του Βορείου Συγκροτήματος

στην Πελοπόννησο ο Διοικητής του Νοτίου Συγκροτήματος

4. Αποχώρηση :

Την 5.10.[44] η ύπηρεσία του AASSA καθώς και του Διοικητή της Αστυνομίας Τάξεως προς Θεσσαλονίκη.

Το 18ον Σύνταγμα Όρ. Καταδρομών της Αστυνομίας SS καθώς και η Αστυνομική Μοίρα Όρειβ. Πυροβολικού SS προς την περιοχή Βελιγρα-

6. Τα τμήματα αυτά αποτελούνταν κυρίως από σλαβοφώνους Μακεδόνες («Κομιτατζίδες»). Η ονομασία βγήκε από το μικρό όνομα του διοικητή τους Werner Heyde.

7. Πρόκειται εδώ φυσικά για την κυβέρνηση του Ί. Ράλλη.

8. KdO = Kommandantur der Ordnungspolizei [Διοίκηση της Αστυνομίας Τάξεως]. Ο ανώτερος διοικητής ήταν ο συν/χης (κατόπιν υποστράτηγος) Hermann Franz, που υπαγόταν όμως στον εκάστοτε «AASSA».

δίου, υπόλοιπες μονάδες καὶ KdO—ύπηρεσίες κατ' ἀρχὰς πρὸς τὴν [Γιουγκ.] Μακεδονία (γιά καθήκοντα περιφρούρησης) ὑπὸ τὴς διαταγὰς τοῦ AASSA Σερβίας. Ἐπιτελεῖα καὶ ὑπηρεσίες μετὰ τὴν ἀπομάκρυνση ἀπὸ τὸν μακεδονικὸ χῶρο μετατέθηκαν στὶς νέες ἔδρες τους.

5. Ἀπώλειες καὶ λάφρα⁹ στὸ χρονικὸ διάστημα ἀπὸ 1.9.43 μέχρι 1.9.44:

Ἡμέτερες ἀπώλειες: ¹⁰	Νεκροὶ	τραυματίες	ἀγνοούμενοι
Γερμανοὶ	7/62	9/130	2/168
Ἱταλοὶ	0/23	4/20	3/128
Ἑλληνες	89/608	87/822	24/562

Ἀπώλειες ἐχθροῦ: 3.308 [νεκροί], 1.750 αἰχμάλωτοι, 3.258 συνλήψεις

Λάφρα	Γερμανοὶ	Ἱταλοὶ	Ἑλληνες
Τουφέκια	452	65	817
Περίστροφα	126	18	198
Ἑλαφρὰ ὅπλοπολυβόλα	26	5	48
Βαρὺ ὅπλοπολυβόλα	5	1	19
Ὅλμοι	5	2	15
Αὐτόματα	24	3	48
Ἀντιαρματικὰ ὅπλα	1	—	—

Δ'

Ὁ Ἀρχηγὸς SS τοῦ Πάιχ

Στὸ μέτωπο, σταθμὸς διοικήσεως

RF/Bn. 22/43/44—off

10. Νοε. 1944

Πρὸς τὸν ὀμαδάρχη καὶ ἀντιστράτηγο τῶν μαχίμων SS, Schimana.

Ἀγαπητὲ Schimana

Μὲ τὴν ὀλοκλήρωση τῆς ὑπηρεσίας σας ὡς Ἀνώτερον Ἀρχηγοῦ SS καὶ Ἀστυνομίας στὴν Ἑλλάδα σᾶς ἐκφράζω τὴς εὐχαριστίες μου καὶ τὴν ἀμέριστη μου ἀναγνώριση γιὰ τὸ ἔργο σας στὴν Ἑλλάδα. Ἰδιαίτερα σᾶς ἐκφράζω τὰ συγχαρητήριά μου, ἐπειδὴ κατορθώσατε νὰ ὀργανώσετε τὰ

9. Ἄς σημειωθεῖ ξανά, ὅτι ἐδῶ ἐπρόκειτο ἀποκλειστικὰ γιὰ τὴς ἀπώλειες (ἢ ἐπιτυχίες) ὅσες σημείωναν οἱ ἀναφερόμενοι — γερμανικοὶ καὶ μὴ — σχηματισμοὶ ποὺ ὑπῆγονταν στὸν «AASSA».

10. Ὁ πρῶτος ἀριθμὸς ἀναφέρεται στοὺς ἀξιωματικούς, ὁ δεῦτερος στοὺς ὑπαξιωματικούς καὶ ἄνδρες.

ὕγιῃ καὶ νομοταγῇ στοιχεῖα τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ στὰ τμήματα τῶν Ἑλλήνων ἐθελοντῶν καθὼς καὶ τῶν Εὐζώνων, καὶ νὰ τὰ ὀδηγήσετε — σ' ἀγαστὴ συνεργασία μὲ τὰ δικά μας γερμανικὰ τμήματα — στὸν ἀγῶνα κατὰ τῶν μπολσεβίκων συνομοιωτῶν μέχρι τὴν τελευταία μέρα.

Χαίλ Χίτλερ

Πιστὰ δικός σας

Ὑπογραφή: Χ. Χίμμελ

Στὸν διευθυντὴ τῆς Κεντρικῆς ὑπηρεσίας προσωπικοῦ SS, Βερολίνο, ἀποστέλλεται ἀντίγραφο μὲ τὴν παράκληση νὰ ληφθεῖ ὑπόψη καὶ νὰ τεθεῖ στὸν ἀτομικὸ φάκελο.